

ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΤΑΣΟΣ ΓΙΑΝΝΙΤΣΗΣ

(ΙΣΤΑΜΕ, 4 Σεπτεμβρίου 2013)

Θεωρώ ότι η σχέση μεταξύ ιδεολογίας, πολιτικής και οικονομικής πολιτικής βρίσκεται στην καρδιά του σημερινού πολιτικού προβλήματος της χώρας, για μια σειρά από λόγους:

- Πρώτον, γιατί κεντρικά τμήματα των κυρίαρχων ιδεολογιών της μεταπολίτευσης ξεπεράστηκαν, στρεβλώθηκαν ή αναιρέθηκαν στο επίπεδο της πρακτικής,
- Δεύτερον, γιατί σε βάθος χρόνου, πολλά ιδεολογικά και αξιακά πρότυπα που κυριάρχησαν και προσπαθούν ακόμα να φωνάξουν πως δεν πέθαναν, τελικά τσάκισαν την κοινωνία και τους ίδιους τους μεγάλους στόχους που θεωρήθηκε ότι θα υπηρετούσαν,
- Τρίτον, γιατί, όταν οι ιδεολογίες φτάσουν να γίνουν ιστορία, υποχωρεί συνολικά το ιδεολογικό υπόβαθρο της πολιτικής, η πολιτική εκπίπτει σε ένα πολιτικό-κομματικό πάρε-δώσε με πολλά αποσπασματικά συμφέροντα και οι πολιτικές δυνάμεις επιδίδονται σε μια πλειοδοσία καταστροφικών και ιδιοτελών υποσχέσεων ή πρακτικών, όπου οι διαχωριστικές γραμμές χάνονται,
- Τέταρτον, γιατί όταν το συλλογικό ως κεντρικός στόχος της πολιτικής υποκαθίσταται από το πολιτικό συμφέρον και τη σχέση πελατείας και εξουσίας, η πολιτική στο σύνολό της έχει ιδιωτικοποιηθεί, δημιουργώντας ισχυρό ρήγμα στο ίδιο το πολιτικό σύστημα της χώρας, και επίσης
- Πέμπτον, γιατί σήμερα, είναι απόλυτη ανάγκη να διατυπωθούν στο πολιτικό επίπεδο νέα ιδεολογικά και αξιακά συστήματα, που θα λένε με σαφήνεια και αξιοπιστία στον κόσμο τι πολιτικές απαιτούνται για τα μεγάλα προβλήματα της χώρας. Οι επιλογές δεν είναι μονόδρομος. Αλλά ούτε και όποιες θέλουμε.

Γνωρίζουμε ότι η πραγματικότητα διασπά συχνά τη σχέση πολιτικής και ιδεολογίας. Είναι αναπόφευκτο και πρέπει να είμαστε ρεαλιστές. Όμως πολιτική, που σε μόνιμη βάση έχει χάσει την ιδεολογική και αξιακή της αξιοπιστία, σημαίνει απολιτική, αμοραλισμό, απομάκρυνση από την κοινωνία, αποτυχία ή και κατάρρευση. Έτσι, ανοίγει ο δρόμος για την ιδεολογία της βίας.

Σήμερα, είναι πειστικά αναγκαίο να ξαναδούμε το ιδεολογικό υπόβαθρο της πολιτικής σε σχέση με την κρίση. Σε κάθε φάση της διαδρομής της μια κοινωνία βρίσκεται αντιμέτωπη με διαφορετικά προβλήματα και προτεραιότητες. Όσο η ιδεολογία μένει στα παλιά, και παύει να εκφράζει βαθύτερες κοινωνικές ανάγκες και προσδοκίες, μετατρέπεται είτε σε ιδεοληψία, είτε σε αδιέξοδο βολонταρισμό. Οποιαδήποτε εκδοχή της Αριστεράς, πρέπει να δει πώς απαντά στα προβλήματα της κρίσης, των δημοσιονομικών ελλειμμάτων, της ανταγωνιστικότητας, της διαφθοράς, της ανικανότητας του Κράτους, της ανεργίας και της φτώχειας, της σύγχρονης ανάπτυξης, της τεχνολογίας, των ακραίων ιδεολογιών και της οικονομικής και διαγενεακής ανισότητας, που ακυρώνει τις προσδοκίες πολλών χιλιάδων νέων. Πολλές επιλογές δεν υπάρχουν. Η σοσιαλιστική Αριστερά, η σοσιαλδημοκρατική Αριστερά, η πούρα Αριστερά ή η όποια Αριστερά είτε θα μείνει προσκολλημένη σε ιδεοληψίες και θα προσπαθεί να φέρει τον πραγματικό κόσμο στο ιδεολογικό της καλούπι, υποστηρίζοντας λύσεις αδιέξοδες ή και κοινωνικής συντριβής, είτε θα ετεροκαθορίζεται απο

τις συγκυρίες, είτε θα αναζητήσει με ανοικτό πνεύμα, μέσα στο ευρωπαϊκό περιβάλλον και με βάση τις θεμελιώδεις αξίες της, τις λίγες ή τις περισσότερες πραγματικές λύσεις με τις οποίες μπορεί να κερδίσει την πραγματική, την εθνική και την ιδεολογική της μάχη.

Ωστόσο, ο χώρος της ευρύτερης Αριστεράς δεν έχει ένα στέρεο ιδεολογικό υπόβαθρο ούτε για το τι σημαίνει οικονομική πολιτική και τη σχέση της με άλλες πολιτικές, ούτε για το πως θα διατηρήσει τις διαχωριστικές της γραμμές μέσα στο πεδίο της πολιτικής εμπλοκής της, ούτε για την οικονομική κρίση. Γι αυτό και συγκρούεται εσωτερικά, αδυνατεί να έχει ξεκάθαρο στίγμα πολιτικής και επιτρέπει ταυτίσεις με το νεοφιλελευθερισμό.

Σήμερα, η σύγκρουση μεταξύ παρελθόντος και μέλλοντος είναι στο κέντρο της υπόστασής μας ως κοινωνίας. Σηματοδοτεί –όπως πάντα- μια βαθύτερη πολιτική διαχωριστική γραμμή: αυτή μεταξύ της Αριστεράς και του Συντηρητισμού, αλλά σε μια λογική διαφορετική από το ιστορικό περιεχόμενό της. Η διαχωριστική γραμμή βρίσκεται μεταξύ όσων είναι προετοιμασμένοι να δώσουν μάχες, κατανοώντας ότι οι προοπτικές είναι δύσκολες, και ξέροντας τι πρέπει να αλλάξει, και όσων δεν τολμούν καν να μιλήσουν για τις μάχες που πρέπει να δοθούν.

Η χώρα θα αποκτήσει προοπτική, όχι όταν απλώς βρούμε πώς θα ελέγξουμε τα δημοσιονομικά ή άλλα ελλείμματα, αλλά όταν στον καθημερινό προβληματισμό μας κυριαρχήσει η έγνοια για το πως θα κάνουμε μια πορεία ανάποδα στο χρόνο, για να βρούμε το σημείο εκείνο, που θα είναι η αφετηρία μιας νέας πολιτισμικής αντίληψης για τη χώρα, την κοινωνία, την πολιτική, μέσα βεβαίως στις διαχωριστικές γραμμές. Όταν στη διαδικασία αυτή, τμήματα της κοινωνίας αρχίσουν να αισθάνονται ότι κάτι τους συνεπαίρνει, ότι αυτό είναι αξιόπιστο και ότι αξίζει να εμπιστευτούν ξανά το συναίσθημά τους, τότε θα έχει αρχίσει να δημιουργείται η ελπίδα. Είμαστε πολύ μακριά από ένα τέτοιο σημείο.

Μια τέτοια αλλαγή δεν μπορεί παρά να έρθει με πρωτοβουλίες από πάνω –το πολιτικό σύστημα- και να κερδίσει το κάτω –την κοινωνία. Μέχρι σήμερα, το κάτω καθοδηγούσε το επάνω, συχνά βέβαια με την έντεχνη προτροπή από επάνω. Έτσι χάσαμε. Πλέον, είναι η στιγμή της αντιστροφής. όπου το πολιτικό σύστημα και κάθε πολιτική δύναμη πρέπει να αναλάβει την ευθύνη να καθοδηγήσει την κοινωνία, ξέροντας ότι θα πληρώσει ένα κόστος. Ότι πρέπει να βρει αποτελεσματικές απαντήσεις και οι απαντήσεις αυτές να είναι αξιόπιστες για την κοινωνία. Αν δεν το κάνει, ας μην φανταστεί ότι θα αποφύγει το κόστος της μη επιλογής. Ολοι πλέον έχουν δει, ότι το κόστος αυτό θα είναι πιο σκληρό και σε διαφορετικό χρόνο. Η ουσία είναι μια: όποιος πετύχει να ξεπεράσει τον μηχανισμό του εγκλωβισμού της πολιτικής στο λαβύρινθο του τίποτα και στα καταστροφικά στερεότυπα, ακόμα και τα δικά του, που οδήγησαν τη χώρα στο καναβάτσο, θα έχει κάνει την κρίσιμη κίνηση.

Το σκηνικό από εδώ και πέρα, ακόμα και με ιδανικές συνθήκες, θα είναι σκληρά διαφορετικό. Η απασχόληση, οι επενδύσεις, η ανταγωνιστικότητα ή άλλες κρατικές πολιτικές θα εξαρτώνται πολύ περισσότερο από τις δικές μας δυνάμεις και πολιτικές και από τους σταθερούς ευρωπαϊκούς διαρθρωτικούς πόρους και πολύ λιγότερο από δάνεια χωρίς όρους, με τη μορφή πριν την κρίση. Ο δανεισμός από τις αγορές, ο δανεισμός έξω από Μνημόνια, όταν επανέλθει, θα είναι εξαιρετικά πιο περιορισμένος. Θέλουμε να έχουμε ένα δημόσιο σύστημα το οποίο θα λειτουργεί με συνθήκες διάχυτης διαφθοράς ή ανικανότητας; Θέλουμε να έχουμε δημόσιες υπηρεσίες, πανεπιστήμια, σχολεία, κοινωνικά συστήματα, που να εξυπηρετούν τις επιδιώξεις των συστημάτων εξουσίας; Δάνεια για τα ελλείμματα όπως τα ξέραμε, δεν θα υπάρχουν. Αναφέρθηκα στον όρο πολιτική διαφθορά. Θέλω να διευκρινίσω κατ' αρχήν, ότι δεν αναφέρομαι στα φαινόμενα ατομικής διαφθοράς πολιτικών προσώπων και βεβαίως μια γενίκευση θα ήταν άτοπη. Μιλώντας για πολιτική διαφθορά εννοώ τις

αναρίθμητες πολιτικές αποφάσεις, που πληρούν μεν όλους τους κανόνες της τυπικής νομιμότητας, όμως στην πράξη αντί να εξυπηρετούν το συλλογικό όφελος, γίνονται για να ανταληθούν πολιτικά οφέλη, για κόμματα ή πρόσωπα.

Βρισκόμαστε σε μια φάση που δεν θα ξεπεραστεί χωρίς ανατροπές. Προσδοκίες, νέες ιδεολογικές συντεταγμένες και πειστικές απαντήσεις σε καίρια προβλήματα παραμένουν τα μεγάλα ζητούμενα. Η καινοτομική ικανότητα δεν αφορά μόνο την παραγωγή προϊόντων αλλά και την παραγωγή πολιτικής σκέψης. Και εδώ υπάρχει αδυναμία να ξεφύγουμε από τα στερεότυπα μιας εποχής που έχει κλείσει ερμητικά. Προσωπικά θεωρώ, ότι η αντιμετώπιση της νέας κατάστασης, απαιτεί σοβαρούς μετασχηματισμούς στην παραγωγική βάση της χώρας, στον τρόπο λειτουργίας του εκπαιδευτικού συστήματος, της δημόσιας διοίκησης, στο πώς λαμβάνονται οι πολιτικές αποφάσεις, σε θέματα διαφάνειας, ανισότητας, και πολλών άλλων τομέων. Οικοδομήσαμε ευημερία σπάζοντας τους δεσμούς με την ανάπτυξη. Σήμερα πρέπει να ξαναπιάσουμε τη σχέση αυτή. Πολλές από τις αναγκαίες αλλαγές πρέπει να γίνουν παράλληλα, έστω και σταδιακά, και όχι διαδοχικά. Απαιτείται μια κρίσιμη μάζα πολιτικής για να υπάρχει αποτέλεσμα και όχι ασύντακτα μικρά βήματα που παράγουν διαδοχικά μηδενικά αποτελέσματα. Μιλάω για μετασχηματισμούς και αλλαγές διαρθρωτικού χαρακτήρα, τους οποίους το πολιτικό σύστημα συλλήβδην και σταθερά επεδίωκε να αποφύγει ή να αποτρέψει. Το τίμημα αυτής της αντίληψης ήταν ο εξαναγκασμός σε κάτι που φάνταζε ως εφιάλτης: την υλοποίηση σήμερα των πιο σκληρών πολιτικών, που διαφορετικά θα είχαν αποφευχθεί.

Σήμερα, είναι μια στιγμή αναπροσδιορισμού. Γνωρίζουμε πόσο έντονα παρακολουθεί ένας ολόκληρος κόσμος τις συζητήσεις για μια πολιτική ανασύνθεση. Το πρόβλημα όμως δεν είναι διαδικαστικό ή θεσμικό αλλά πολιτικό, με έναν τρόπο που ίσως αγγίζει τα όρια της πολιτικής μας λειτουργίας. Γιατί στο κέντρο μιας τέτοιας αλλαγής δεν είναι τα πρόσωπα, τα σχήματα, οι συνδυασμοί, αλλά η ουσία του «διαφορετικού» στην πολιτική και στην ιδεολογία, αλλά και η πολιτική αξιοπιστία αυτού του «διαφορετικού». Πολιτική ουσία και αξιοπιστία πάνε μαζί. Αυτό κάνει την εξίσωση πιο δύσκολη. Όμως, χωρίς τα δύο στοιχεία μαζί η εξίσωση από δύσκολη θα είναι άλυτη.

Η όποια πρωτοβουλία πολιτικής ανασύνθεσης πρέπει να έχει στο επίκεντρό της τους νέους ανθρώπους, που είναι πολύ καλύτεροι από τις προηγούμενες γενιές, αλλά πληρώνουν σήμερα με επώδυνο τρόπο το τίμημα των δικών μας εγωιστικών και ανεύθυνων επιλογών. Οι νέοι σήμερα έχουν γίνει αντικείμενο εκμετάλλευσης στην ίδια τους τη χώρα. Εμείς έχουμε ηθική υποχρέωση απέναντι στην ιστορία της χώρας μας, στην προσωπική πολιτική διαδρομή μας και σε όσους ανθρώπους περιμένουν κάτι διαφορετικό από εμάς να μην αφήσουμε τη χώρα να βουλιάζει. Εχουμε επίσης υποχρέωση να εγκαταλείψουμε την ψευδαίσθηση και την αυταρέσκεια, ότι η Κεντροαριστερά ξεκινάει από εμάς τους ίδιους και ότι είμαστε πρωταγωνιστές στο έργο αυτό. Δεν είμαστε και ούτε θα έπρεπε να είμαστε. Και γι αυτό σήμερα, αν πράγματι μας ενδιαφέρει να στηρίξουμε κάτι δημιουργικό, οι προσωπικές ατζέντες κεντροαριστερού ή άλλου χαρακτήρα πρέπει να ισοπεδωθούν. Διαφορετικά, θα κάνουν πολλαπλάσια ζημιά, απ' ότι σε συνήθεις φάσεις και για άλλα ζητήματα.

Η ρήξη με ένα καταστροφικό ψευτο-ιδεολογικό και χρεοκοπημένο πρότυπο δεν έχει φανεί ακόμα. Γι' αυτό και τα αποτελέσματα είναι φτωχά και απλώς αριθμητικά. Μια τέτοια ρήξη, όταν φανεί, θα είναι το ξεκάθαρο δείγμα προς τα μέσα και προς τα έξω ότι υπάρχει ελπίδα και την ελπίδα αυτή υπάρχουν δυνάμεις που την παλεύουν πραγματικά.